

Нафталанская нефть-густая, сиропоподобная жидкость черного цвета, со своеобразным запахом, слабокислой реакцией, хорошо растворимая в бензине и хлороформе, хуже спирте, не смешивается с водой, глицерином, ихтиолом. Лишена бензина, и керосина, но содержит легкоомыляющиеся кислородные соединения, ароматические вещества, фенол, серу, хлор, магний.

Применение нафталанской нефти при лечении больных кожными заболеваниями людей и животных давно известно.

Положительный эффект при лечении некоторых кожных заболеваний отмечают многие ученые и практические врачи (Я.Ю.Бабаев 1965, И.М.Азимов 1970). Заключение: Анализ эпизоотологической ситуации по заразным заболеваниям собак свидетельствует о том, что в инвазионном патологическом ведущее место занимает демодекоз. Широкое распространение этой инвазии объясняется целым рядом факторов. Залог успешного лечения собак, больных демодекозом является своевременная и

точная диагностика заболевания. Диагноз на демодекоз надо ставить комплексно и подтверждать лабораторными исследованиями соскобов с пораженных участков кожи. К сожалению, не все ветеринарные специалисты владеют этим простым, доказанным и давно известным методом.

Для лечения собак демодекозом следует применять серно-нафталанскую линимент 5-6 раз с интервалом 2-3 дня. Одновременно внутрь кормов добавлять молотую серу. При тяжелых случаях наряду с избавлением от клещей, для уничтожения сопутствующей пиодермии применяют антибиотики.

В связи с тем, что демодекоз чаще протекает как осложненная грибковой и микробной флорой инвазия, ветеринарному врачу бывает трудно ориентироваться в выборе лекарственного препарата и схемы лечения. Лечение собак с осложненной формой демодекоза не должно ограничиваться только применением акарацидов и должно включать в себя противогрибковую, противомикробную и др. терапию.

ЛИТЕРАТУРА

1. Абуладзе К.И. Паразитология и инвазионные болезни с/х животных. Москва, 1990г.
2. Астраханцев В.И. Болезни собак и кошек. Издательство Колос, 1978.
3. Азимов И.М. Лечение трихофитии КРС нефтяными препаратами. Тезисы Всесоюзного симпозиума по проблемам ветеринарной микологии и санитарии кормов. Москва, 1970.
4. Азимов И.М. Дерматомикозы животных (трихофития и микроспория) в Азербайджане и меры борьбы. Автореферат дис. Док. Ветеринарных наук. Баку, 1996.
5. Бабаев А.Ю. Нафталанская нефть и её применение в ветеринарии. Баку, 1965 г.
6. Кузьмина Э.В. Влияние скормливания серы на организм здоровых и больных трихофитией телят. Автореферат диссер. КВН, Москва, 1974.
7. Мальцев В.С. Влияние серы на повышение резистентности организма крупного рогатого скота при трихофитии. Автореферат дис. КВН, Москва, 1975.
8. Храпай Н.Н. Демодекоз собак в условиях черноморского побережья, Краснодарского края (эпизоотология, патогенез, меры борьбы). Автореферат диссер. КВН, Москва, 2001.
9. Романский В.И., Шинкаренко А.А., Петров Ю.Ф., Гуткова А.Ю. Лечение собак при демодекозе. Ж. Ветеринария М. № 3, 2003.

UOT: 636.084.4

AZƏRBAYCAN DAĞ MERİNOSU QOYUNLARININ MƏHSULDARLIQ GÖSTƏRİCİLƏRİNİN YAXŞILAŞDIRILMASI

M.Q.BALAKIŞIYEV, B.M.OCAQQULIYEV, kənd təsərrüfatı elmləri namizədləri
Azərbaycan ETH İ

Tədqiqatın məqsədi azərbaycan dağ merinosu cinsli ana qoyunları seçib zərifiyunlu ətlik -yunluq tip (prekos mənşəli) qoçlarla taylaşdırmaqla alınan fərdlərin məhsuldarlıq göstəricilərini müqayisəvi öyrənib arzu olunan fərdlərdən seçməklə məhsuldar sürülər yaratmaq olmuşdur.

Tədqiqat işləri 2001-2005-cillərdə Şəmkir rayonu "Koroğlu" DDM-də yetişdirilən azərbaycan dağ merinosu qoyunları üzərində aparılmışdır.

Təcrübə üçün analoq üzrə 1-ci sinifin tələbatını ödəyən, tipik, məhsuldar, nisbətən möhkəm konstitusiyalı 300 baş ana qoyunlar seçilmiş, hərəsində 150 baş olmaqla 2 qrupa ayrılmışdır. (təcrübə və nəzarət qrupları).taylaşdırmada istifadə olunmaq üçün müvafiq 10 baş qoç (təcrübə qrupu üçün 5 baş ətlik -yunluq tip, nəzarət qrupu üçün isə adi cinsli qoçlar) seçilmiş və təhkim edilmişdir.

5 il müddətində təsərrüfatda cəmi 4066 başda bonitirə aparılmış, bunlardan 105 başı törədici qoçlar, 1975 başı ana qoyunlar, 243 başı erkək və dişi toğrular olmuşdur.

Bonitirə məlumatlarının təhlili göstərmişdir ki, illər üzrə ana qoyunların baş sayı ümumi sürünün 43,35-51,94%-ni təşkil etmişdir.

Təcrübə üçün seçilmiş qoyunların diri çəkirləri aşağıdakı cədvəldə verilmişdir.

Cədvəlin məlumatlarından göoünür ki, təcrübəyə snçilmiş ana qoyunların (təcrübə və nəzarət qrupları) diri çəkirlərində fərq olmamışdır.

Qışlama dövründə təcrübə qoyunlarına təsərrüfat şəraitindən başqa əlavə yemləmə təşkil edilmişdir. Təsərrüfat şəraitində bu dövrdə hər baş ana qoyuna 0,2 kq qüvvəli yem, 0,5 kq ot verildiyi halda, təcrübə qrupunda olan qoyunların hər başına əlavə olaraq 0,3 kq arpa

Cədvəl 1.

Təcrübəyə seçilmiş qoyunların diri sayı (kq)						
Yaş və cinsiyyət qrupu	Təcrübə qrupları	n	Göstəricilər			
			M+m	G	V(%)	Limit
Ana qoyunlar	I qrup	142	36,5+0,24	2,9	8,2	28-43
	II qrup	147	36,5+0,27	3,4	9,3	29-44
Törədici qoçlar	I qrup	5	83,5+0,64	4,80	5,7	72-96
	II qrup	5	73,2+0,96	5,76	7,8	65-85

Cədvəl 2.

Yaş və cinsiyyət qrupları üzrə yun məhsuldarlığı (kq)				
Yaş və cinsiyyət qrupları	Təcrübə qrupları	Göstəricilər		
		M+m		Limit
Ana qoyunlar	I	303-0,03	0,31	2,6-4,0
	II	2,97-0,03	0,30	2,5-4,1
Qoçlar	I	6,6-0,05	0,4	4,5-7,0
	II	4,3-0,04	0,3	3,5-5,6

Cədvəl 3.

Qan calama üsulundan alınan balaların yun məhsuldarlığı və yunun təbii uzunluğu						
Heyvan qrupu	Cinsiyyəti	Yun qırımı (kq)			Yunun təbii uzunluğu (sm)	
		M+m	V%		M+m	V%
I	erkək	3,60+0,04	0,26	8	-	-
	dişi	3,10+0,04	0,28	10	9,5+0,1	0,7
II	erkək	2,9+0,04	0,29	9,5	-	-
	dişi	2,6+0,03	0,28	10,5	8,48+0,1	0,7

yarması və 0,5 kq ot verilmişdir.

Yaz yun qırımından sonra hər iki qrupda olan ana qoyunlar çəkilmiş, müəyyən edilmişdir ki, əlavə yem alan ana qoyunların diri çəkiliəri nəzarət qrupuna nisbətən 8-10% yüksək olmuşdur. Alınan diri çəki fərqi etibarlıdır ($P = 0,95$). Odur ki, qışlama dövründə ana qoyunların normal yemləndirilməsi əsas şərtlərdən olmaqla, bütün qoyunçuluq təsərrüfatlarında bu tədbirə əməl edilməlidir.

Döl vaxtı hər iki qrupda olan qoyunlardan bala alınmasının hesabı aparılmışdır.

Müəyyən edilmişdir ki, cütləşmədə seçmə və taylaşdırma düzgün tətbiq olunduqda və qışlama dövründə boğaz qoyunlara tam zootexniki yemləmə-saxlama şəraiti yaradıldıqda bala çıxımı və alınan balaların həyata davamlılıq qabiliyyəti xeyli yüksəlir. Belə ki, bala çıxımı illər üzrə təcrübə qrupunda 106-116%, həyata davamlılıq qabiliyyəti 96,5-99,9% olduğu halda, nəzarət qrupunda müvafiq olaraq 90-96% və 91,0-

94,0% təşil etmişdir. Başqa sözlə, təcrübə qrupunda nəzarət qrupuna nisbətən illər üzrə bala çıxımı 16-20%, həyata davamlılıq qabiliyyəti isə 4,8-7,7% yüksək olmuşdur. Yun məhsuldarlığı hər iki qrupda qırım vaxtı tərəzidə çəkilməklə fərdi öyrənilmişdir, göstəricilər aşağıdakı cədvəldə verilmişdir.

2 sayılı cədvəlin məlumatlarından görünür ki, hər iki qrup ana qoyunlarda yun məhsuldarlığı arasında fərq cüzdür. Lakin törədici qoçların yun məhsuldarlığı ətlik-yunluq istiqamətdə 6,6-0,05 kq olduğu halda, zərifiyunlu yunluq-ətlik istiqamətli törədicilərdə bu göstərici 4,3-0,04 kq-a bərabər olmuşdur.

Yunun təbii uzunluğu hər iki qrup ana qoyunlarda eyni olmaqla 9,46-0,1 sm təşkil etmişdir. Limit hər iki qrupda 8-11 sm olmaqla, bu göstərici imkan verir ki, bu qoyun cinsində seçmə-taylaşdırmadan səmərəli istifadə etməklə uzun yunlu qoyunların sayını artırmaq mümkündür. Ana qoyunların süd məhsuldarlığı orta hesabla sutkada 0,37-0,53 kq olmaqla, laktasiyanın birinci yarısında 33,75 kq təşkil edir. Laktasiyanın

2-ci yarısında bu göstəricilər müvafiq surətdə 0,37-0,62 kq və 37,12 kq-a bərabər olmuşdur. Alınan nəticələr göstərir ki, azərbaycan dağ merinosu cinsi qoyunların süd məhsuldarlığı laktasiya dövründə orta hesabla 70,6 kq, əmtəlik südü isə 37,12 kq təşkil edir.

Cütləşmədə seçmə-taylaşdırma tətbiq olunduqda, doğulan balaların diri çəkiliəri təcrübə qrupunda nəzarət qrupu ilə müqayisədə xeyli yüksəlmişdir. Belə ki, 2005-ci ildə diri çəki artımı cinsiyyət qrupları üzrə təcrübə qrupunda nəzarət qrupu ilə müqayisədə 3 aylıqda 15,62-10% (2,5-1,5 kq), 6 aylıqda 15,2-17,5% (3,5-3,5 kq), 12 aylıqda 12,75-13,60% (4,4-4,5 kq) yüksək olmuşdur. Taylaşdırmadan alınan fərqlərin yun məhsuldarlığı müqayisəvi olaraq fərdi tərəzidə çəkilməklə, yunun təbii uzunluğu isə fərdi bonitirə vaxtı xətkəslə ölçülməklə öyrənilmişdir.

3 sayılı cədvəlin təhlili göstərir ki, I qrup balaların yun məhsuldarlığı II qrupun balaları ilə müqayisədə erkəklərdə 0,7 kq (24,13%), dişilərdə 0,6 kq (23,07%) yüksək olmuşdur. Analoji üstünlüyü yunun təbii uzunluğu göstəricilərində də müşahidə etmək olar.

Beləliklə azərbaycan dağ merinosu cinsli qoyunların məhsuldarlıq göstəricilərinin artırılması istiqamətində təmilləşdirilməsində qan calama üsuluna üstünlük verilmişdir. Bu məqsədlə ətlik-yunluq tipin törətdicilərindən geniş istifadə olunması məqsədəuyğundur.

ƏDƏBİYYAT

1. B.M.Ocaquliyev - 2001-2005-ci illərin tədqiqat işlərinin 5 illik hesabatı AzETHİ əlyazmasında 2. F.Ə.Məlikov - "Qoyunçuluq" kitabı, Ki-rovabad 1952 il.